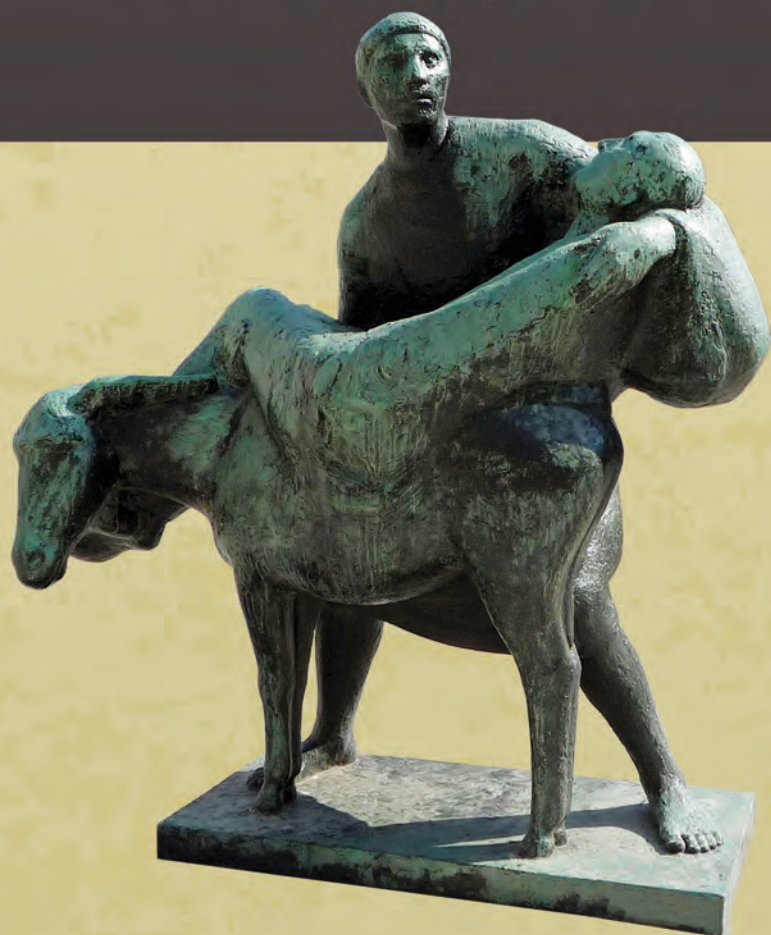

DR. H.J. AGTERESCH

ZIEKTEN
EN
GENEZING
IN DE BIJBEL

*Gelijk het huis der artsenij
Voor 's lichaams kwaal en krankheid zij,
Zo is, voor al die heil begeren,
Terwijl haar 't leed der zielen kwelt,
Een winkel, rijk'lijk toe gesteld,
Die wordt genoemd, het Woord des Heeren*

Jan Luyken (1649-1712)

Aan mijn lieve vrouw

1e druk 2013
2e druk 2016

© 2013 Den Hertog B.V., Houten
ISBN 978 90 331 2592 8

Omslag: 'De barmhartige Samaritaan' van Han Wezelaar (1964). Beeld bij het Erasmus Medisch Centrum te Rotterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal, elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Woord vooraf	7
1. Oorsprong van ziekten	9
Straf 9 - God en duivel 12 - Kastijding en genezing 14	
2. Voorkomen van ziekten	17
Preventieve zorg 17	
3. Zieke jongeren	24
Een kind met hoofdpijn 24 - Een maanzieke jongen 28 - Een verlamde slaaf 32 - Onwel in de kerk 36	
4. Zieke vrouwen	41
Twee vrouwen in barensood 41 - Een bloedvloeiende vrouw 46 - Een kromgebogen vrouw 50 - Een vrouw met koorts 55	
5. Zieke mannen	59
Een boer die werd als een steen 59 - Een dove man 63 - Een man met een handicap 66 - Een man met waterzucht 70 - Een eilandbewoner met rode loop 74	
6. Zieke ouderen	79
Gebreken bij ouderen 79	
7. Zieke koningen	84
Een koning met een darmaandoening 84 - Een koning met een dodelijke zweer 88 - Een koning met zieke voeten 92 - Een koning met wormen 95	

8. Ziekten allerlei	101
Melaatsheid 101 - Geslachtsziekten 112 - Slangenbeet 115 - Spe-	
nen in verborgen plaatsen 120 - Bezetenheid 124 - Oogziekten 130	
Ziekten in de eindtijd 135	
9. Genezing van ziekten	140
De dokter 140 - Geneesmiddelen 143 - Ziekenzalving 150 - Een	
wonderlijk ziekenhuis 155	
Bronnen	160

WOORD VOORAF

Dit boek vormt een bundeling van artikelen die van tijd tot tijd in de jaren 2003 – 2013 verschenen in *De Saambinder*, het kerkelijke blad van de Gereformeerde Gemeenten, onder de titel *Ziekten in de Bijbel*. De aanleiding kan ik me nog goed herinneren. Graag wilde ik wat meer onderzoeken over de wonderlijke ziekte ‘spenen in verborgen plaatsen’ bij de Filistijnen. Toen ik aan onze predikant ds. A. Moerkerken, de toenmalige hoofdredacteur van *De Saambinder*, vroeg of hij boeken had over ziekten in de Bijbel, zei hij: ‘Je mag ze lenen, maar dan moet je hierover wel voor ons kerkelijke blad schrijven.’ Vanaf het eerste moment kreeg ik de smaak te pakken en werd mijn aandacht in toenemende mate gewekt voor de ziekteverschijnselen van diverse personen uit de Bijbel.

Ik heb mij beperkt tot ziekten waarvan de Bijbel extra informatie geeft om een bepaalde richting op te kunnen denken. Zoals het heden ten dage is, was het ook vroeger: symptomen wijzen op ziekten. Als arts vond ik het een uitdaging om hiervan studie te maken. Tegelijkertijd besef ik dat het hier en daar wel wat speculatief blijft.

Over bepaalde ziektebeelden lukte het me niet om iets te schrijven. Soms was de informatie te summier, zoals bij koning Ahazia die uit het raam viel en enkele dagen later stierf. De Bijbel vermeldt niets over begeleidende verschijnselen. Een andere keer bleek de variatie aan mogelijkheden zo divers dat het niet lukte enigszins verantwoord een bepaalde richting op te denken. Dit is het geval bij Job.

Graag wil ik een aantal collega’s hartelijk bedanken die vanuit hun eigen vakgebied adviezen hebben gegeven bij verschillende hoofdstukken: dr. P. Honkoop (MDL arts), mw. J. Hoogendoorn-Otterspeer (verloskundige), dr. H. Kerkhoff (neuroloog), dr. A.C. Knulst (dermatoloog), dr. C.A. den Uil (cardioloog) en drs. F. Visscher (neuroloog). Ook een woord van dank aan de heer M. Bal, bibliothecaris van de Theologische

School van de Gereformeerde Gemeenten, op wie ik op zaterdagmorgen altijd een beroep kon doen om diverse boeken voor mij op te zoeken. Verder wil ik ook mijn vader bedanken voor zijn bereidheid om als neerlandicus de tekst te corrigeren.

De Bijbel is geen medisch handboek. Ziekten hebben vaak te maken met innerlijke strijd en geestelijk leven. Gods Woord bevat hiervan talloze voorbeelden. Waar mogelijk heb ik geprobeerd de geestelijke lessen door te geven die de Heere ons wil leren met ziekten. Van harte hoop ik dat de Heere dit boek wil zegenen, met name aan hen die te maken hebben met ziekte en lijden.

Capelle aan den IJssel, zomer 2013

H. J. Agteresch

OORSPRONG VAN ZIEKTEN

STRAF

Er is niets geheels in mijn vlees vanwege Uw gramschap, er is geen vrede in mijn beenderen vanwege mijn zonde (Psalm 38:4).

‘God bestaat niet. Er is zoveel lijden. Dat zou God nooit kunnen toelaten.’ Hoe vaak is deze opmerking al niet gemaakt! Maar wat is het toch jammer dat zoveel mensen de eerste twee hoofdstukken van de Bijbel vergeten. Want het staat er zo duidelijk: ‘En God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed.’ Pas nadat de mens zelf gekozen had om te zondigen, kwamen moeite, ziekte en dood in de wereld. De oorsprong van het lijden ligt in het paradijs. Laten we dit nooit vergeten. Op de bodem van alle smart ligt onze afval van God.

De vraag hoe zonde en ziekte met elkaar in verband staan, is al een oud theologisch thema. Dit kan in het persoonlijke leven best moeilijke vragen geven. Ben ik ziek geworden door een bepaalde zonde? Moet ik concluderen: ik heb het grondig verknoeid in mijn leven, veel erger dan anderen? Komt mijn ziekte van God of van de duivel? Is ziekte straf of kastijding?

Ziekte en zonde

De Heere verbindt Zijn zegen aan het houden van Zijn inzettingen. Dat is iets heel groots (Ex. 15:26, Deut. 7:12-15). Daartegenover dreigt God met ziekte als Zijn geboden overtreden worden. Daar mogen we wel meer voor vrezen. Eva hoorde al dat zij met smart kinderen ter wereld zou brengen na het eten van de verboden vrucht. Mirjam werd melaats na het kwaadspreken over haar broer Mozes. Op verschillende plaatsen

Adam en Eva worden verdreven uit het paradijs. (Gustave Doré)

in het Oude Testament klinkt op het verwerpen van Gods inzettingen en het tergen van God het dreigement van toring, koorts, pestilentie en vurige slangen (Lev. 26, Num. 14 en 21). In Deuteronomium 28 vinden we zelfs een hele vervloekingparagraaf. Als straf op ongehoorzaamheid hebben onder de vloeken ook ziekten een plaats gekregen, waaronder bovengenoemde ziekten en verder spenen, schurft, krauwsel, blindheid

en zweren. Deze ziekten kunnen een persoon treffen, maar ook een volk. Vooral ook bij koning David komen we een verband tegen tussen ziekte en zonde. Hij doorleefde dit ook. In de Psalmen 38 en 39 lezen we dat David de oorzaak van zijn ziekte zocht in zijn overtredingen. En toen hij gezondigd had met de volkstelling, stierven maar liefst zeventig duizend mannen door de pestilentie. Zonder al te veel zoekwerk kunnen we de voorbeelden uitbreiden. Denk maar aan Gehazi, die melaats werd nadat hij een vorstelijk gift van Naäman accepteerde. Koning Uzzia werd eveneens melaats toen hij reukwerk wilde roken. Een andere koning, Herodes Agrippa I, zondigde door zich als een god te laten vereren. Hij werd door de wormen gegeten en stierf.

Er is nóg een aspect waarvoor we oog moeten hebben. Ds. A. Hellenbroek wijst in een preek over Johannes 5 erop dat juist de leden van het lichaam waarmee het meest wordt gezondigd, worden gestraft. ‘Instrumenten van ongerechtigheid worden wel eens onderworpen aan Gods rechtvaardigheid. Zo strekte koning Jerobeam zijn hand uit om een profeet te grijpen. God greep die hand en zij verdorde.’ Verder kunnen we denken aan de priester Zacharias, die stom werd nadat hij woorden van ongelooft sprak.

Al bovengenoemde voorbeelden zijn duidelijk en moeten ons zondige mensen wel doen beven. Laten we daarom de waarschuwing van de grote Leraar ter gerechtigheid maar ter harte nemen, toen Hij zo liefdevol en ernstig sprak tot de verlamde man bij het badwater van Bethesda: ‘Zondig niet meer, opdat u niet wat ergers geschiede’ (Joh. 5:14b).

Onze tijd

In de Bijbel vinden we dus een relatie tussen ziekte en zonde. Hoe is dat in onze tijd? Dan moeten we vaststellen dat er duidelijke verbanden zijn tussen ziekten en bepaalde oorzaken die weer verbonden zijn met een zondige levensstijl. Ik hoef alleen maar de gevolgen van gebruik van cocaïne en heroïne te noemen. Of denk eens aan HIV/Aids. Deze ziekte wordt meestal veroorzaakt door wisselende seksuele of homoseksuele contacten. Hoewel we niet mogen generaliseren (er zijn namelijk ook veel slachtoffers), is deze ziekte dus meestal het gevolg van een zondig leven. De seksueel overdraagbare aandoeningen (SOA) zijn hier ook het

gevolg van. Ook kunnen we denken aan roken. De waarschuwendende teksten op de pakjes sigaretten en shag zijn overduidelijk. Door te roken gaan we roekeloos met ons lichaam om en zondigen we door bepaalde vormen van kanker en hart- en vaatziekten te riskeren. Dit geldt ook voor overmatig gebruik van alcohol en het hanteren van een bourgondische leefstijl. De Heere roept juist op tot matigheid (Tit. 2:6).

Opdat

En toch... hoewel de Schrift duidelijk is in het zien van een verhouding tussen ziekte en zonde en we hiervoor ook in onze tijd oog moeten hebben, hoeft het niet te betekenen dat deze er altijd is. De Bijbel kent even zo vele zieken waar een directe lijn met een bepaalde zonde ontbreekt, zoals Lazarus, Eneas, Dorkas, Eutychus, en Trofimus. In het boek Job wijst de Heere de gedachte af dat het lijden altijd het gevolg is van een zonde (42:7). Bij de dood van verschillende Galileeërs door Pilatus en bij de dood van achttien mensen door het instorten van de toren van Siloam, verzet Jezus Zich nadrukkelijk tegen een automatische samenhang met een bepaalde zonde (Luk. 13:1-5). Dit valt ook op bij de genezing van de blindgeborene. Op de vraag van de discipelen of de man zelf gezondigd heeft of zijn ouders, antwoordt Jezus dat 'dit is geschied *opdat* de werken Gods in hem zouden geopenbaard worden' (Joh. 9:3).

Laten deze bijbelse voorbeelden maar tot troost zijn voor zieken die soms gekweld kunnen worden door de vraag: Is mijn ziekte een straf van God op een bepaalde zonde? De Heere geve dat uw zielsoog mag vallen op de diepe inhoud van het woord *opdat* en wat daarop uit genade volgt.

G O D E N D U I V E L

Een belangrijke vraag is: komen ziekten van God of van de duivel? Misschien had u er nog nooit zo over nagedacht. Maar de Bijbel is er duidelijk in dat ziekten en handicaps van God komen. De Heere heeft de stomme, de dove en de blinde gemaakt (Ex. 4:11). We lezen zelfs dat de Heere het kwaad scheidt (Jes. 45:7) en: 'Zal er een kwaad in de stad

zijn dat de HEERE niet doet?’ (Amos 3:6). Mogelijk schrikt u van deze gedachte. Ziekte en kwaad komen dus van God? Ja, er zijn nog wel meer bijbelteksten die hierop wijzen, zoals Klaagliederen 3:38: ‘Gaat niet uit den mond des Allerhoogsten het kwade en het goede?’ Hoe moeten we dit toch zien? De kanttkening bij dit vers geeft de oplossing. Het staat er zo eenvoudig: ‘dat is, besluit of bevel’. Lijden is dus geen gril van het lot, maar het is de wil van God.

Toch is het wel heel opmerkelijk dat we bij eenzelfde gebeurtenis, de volkstelling van David, de ene keer lezen dat David werd aangepord door God (2 Sam. 24:1) en de andere keer dat hij werd aangepord door de satan (1 Kron. 21:1). Hoe moeten we dat uitleggen? Dit lijken toch wel tegenstrijdige teksten! Het antwoord is dat de duivel als instrument van God gebruikt kan worden. Het boze werk van de satan gaat niet buiten Gods voorzienigheid om. Als we dit betrekken op het lijden, mogen we dus zeggen dat God toelaat dat de duivel een beproeving of ziekte werkt. Van Job lezen we dat God hem in de handen van de satan overgeeft en dat de satan vervolgens Job met boze zweren slaat. De duivel gebruikt het lijden met als doel om van God af te trekken.

Job en zijn vrienden. (Ilja Repin, 1869)

Het kan zijn dat u zich nu afvraagt of de ziekte van uzelf of uw familielid van God komt, of onder toelating van God door de duivel bewerkt is? Is dit aanwijsbaar? Laten we nog eens naar Gods Woord luisteren. We kunnen voorbeelden vinden van zieken met een lichamelijke oorzaak, zoals de bloedvloeiende vrouw. Bij haar lezen we nergens iets over de duivel. Daarentegen was de man die Legio genoemd werd, duivels ziek. Verder noemt de Bijbel ook zieken bij wie we merken dat de satan een middel is om het vlees te verderven, zoals Paulus dat in een van zijn brieven verwoordt (1 Kor. 5:5). Bij de maanzieke jongen zien we in de aanvallen de invloed van de duivel (hoofdstuk 3). De kromgebogen vrouw was gebonden. De duivel had zich bij haar vermengd met een lichamelijke ziekte (hoofdstuk 4). De schoonmoeder van Petrus had koorts. Als er staat dat Jezus de koorts bestrafte, wordt hetzelfde grondwoord gebruikt als bij het bestraffen van een duivel, enkele verzen eerder (hoofdstuk 4). En bij de doorn in het vlees van Paulus lezen we zelfs over het slaan van de satan met vuisten!

Toch zou ik in mijn ziekenhuispraktijk als internist niet durven zeggen dat een ziekte door de duivel wordt bewerkt: geheel, gedeeltelijk of juist niet. Daartoe zijn hulpverleners niet bij machte. Aan de andere kant denk ik dat dit in iemands persoonlijk leven wel eens wat meer duidelijk kan worden. En mocht de invloed van de duivel merkbaar zijn, dan zou dit toch des te meer moeten uitdrijven tot Hem Die erboven staat! Wie is dat? Dat is God, Die Zijn Zoon heeft geopenbaard, *opdat* Hij de werken des duivels verbreken zou.

KASTIJDING EN GENEZING

Veel mensen ervaren lijden als volstrekt zinloos. Zij zien ziekte los van de zonde en het brengt hen niet tot God. Wanneer ongelovigen ziek worden, kan dat een *rechterlijke straf* van God zijn. Daarbij slaat God in Zijn vrijmacht de ene mens meer dan de andere. De Heere wil ermee zeggen: ‘Bekeert u, waarom zou u sterven?’

Toch gebeurt het nogal eens dat vooral Gods kinderen te maken krijgen met een ernstige ziekte bij henzelf of een gezinslid. Dit is dan geen rechterlijke straf maar *vaderlijke kastijding* (Hebr. 12:5-11). Het kenmerk van een vaderlijke kastijding is dat dit met liefde gemengd is (Spr. 3:12) en is daarom zelfs een teken van Gods verbondstrouw!

Ziekten hebben bij Gods kinderen vaak een bijzonder *nut*. Alle dingen moeten medewerken ten goede. God gebruikt daarvoor in onze ogen ook kromme wegen. Het doel is dat we leren buigen voor God. Meestal is dat opnieuw nodig. We moeten van onze verkeerde wegen teruggebracht worden. ‘De Heere tuchtigt *opdat* wij verootmoedigd worden vanwege de zonde, en door al onze smarten gespeend worden van de wereld’ (Matthew Henry). ‘t Is goed voor mij verdrukt te zijn geweest, *opdat* ik dus Uw Godd’lijk recht zou leren’ (Ps. 119:36a, berijmd). ‘Maar Deze kastijdt ons tot ons nut, *opdat* wij Zijner heiligheid zouden deelachtig worden’ (Hebr. 12:10b). Philpot schreef eens ergens: ‘Alles wat de Heere mij geleerd heeft, heb ik meestal geleerd in wegen van kruis en soms in wegen van voorspoed.’

Waarom kan ziekte bij Gods kinderen geen rechterlijke straf zijn? Omdat Christus hun krankheden op Zich genomen en hun ziekten gedragen heeft. De straf die hen de vrede aanbrengt, was op Hem. Het recht van God is over Christus uitgewoed. Jezus wordt ook wel Voorloper genoemd. Ziekte kan voor Gods kinderen een kruis zijn waarin ze de dood van Christus gelijkvormig moeten worden. Zij moeten stap voor stap achter de Voorloper, de grote Kruisdrager, aankomen. Lijden is net een teugel die gemeenschap geeft met Christus. Dan is ziekte geen straf maar een zegen. Het kruis wordt zo zelfs vrolijk gedragen. ‘Ik dank U, HEERE, dat Gij toornig op mij geweest zijt, maar Uw toorn is afgekeerd, en Gij troost mij’ (Jes. 12:1).

Berouw en genezing

In de Bijbel staan drie teksten (Deut. 32:39, Job 5:18, Hos. 6:1) die heel mooi laten zien dat God de oorsprong van ziekten is, maar dat genezing óók van Hem komt. God slaat, verscheurt, doorwondt en doet smart aan. Maar de Heere heelt, geneest en verbindt ook!

Ziekte heeft met de zonde te maken. Na schuldbelijdenis is genezing

mogelijk. Dit zien we bijvoorbeeld bij de geschiedenis van de vurige slangen en de koperen slang (Num. 21:7-9). Ook andere schriftplaatsen laten zien dat in een weg van bekering de Heere Zich wil laten verbidden en geneest (Num. 12:13-15, 2 Kron. 7:14 en Jes. 19:22). De dichter van Psalm 30 getuigt: ‘HEERE mijn God, ik heb tot U geroepen, en Gij hebt mij genezen.’

Het Hebreeuwse woord voor genezing is *rapha*. Dit woord wordt in de Bijbel niet alleen gebruikt voor genezing van het lichaam, maar ook voor genezing van de ziel (Ps. 41:5) en voor genezing van afkeringen (Jer. 3:22, Hos. 14:5). Dat geeft een grote diepte aan dit woord. De hemelse Medicijnmeester geneest niet alleen zieke lichamen, maar ook ongeheelijk zieke zielen. De Man van smarten heeft het oordeel van God uit het lijden van al Zijn kinderen weggenomen. Voor hen geldt: ‘De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden.’ Jezus is in alle dingen verzocht geweest. Wat een troost voor hen die hoe het ook moog’ tegenlopen, gestadig op Zijn goedheid hopen!

Loof Hem, Die u, al wat gij hebt misdreven,
Hoeveel het zij, genadig wil vergeven;
Uw krankheên kent en liefderijk geneest.
(Psalm 103:2a, berijmd)

